

El paper de Joan Fuster

Fins al 19 de març, es pot visitar. És una mostra singular que ens acostava al món de llibres i papers de tota mida que va confegir l'univers fusterià.

“Els arxius de Joan Fuster”:
una visió singular.

La gènesi és gairebé una carambola, una d'aquelles coincidències que encerten el lloc i les persones i el moment. Expliquen que un concret professor de la Universitat de València, Juli Peretó, bioquímic, era a París. Que va decidir visitar una exposició sobre els arxius de Picasso. Que en va comprar el catàleg i que, amb intenció, l'hi va enviar a un altre professor, historiador i membre, a més, de la Càtedra Joan Fuster. Oli en un llum.

Antoni Furió –aquest segon element del, diguem-ne, feliç complot– va captar de seguida la indirecta. La comissió de la Càtedra també va pensar que valdria la pena fer alguna cosa semblant sobre Fuster. Només calia la persona adequada i ja tenim el tercer punt per a la carambola: l'escriptor Francesc Pérez i Moragon, també de la Càtedra, va agafar les regnes del projecte i acaba recentíssimament de presentar l'exposició: “Els arxius de Joan Fuster”, que es pot visitar a La Nau, l'esplèndida seu històrica de la Universitat de València.

Sense la incitació parisenc, explícita Pérez i Moragon, “no sé si se'n hauria acudit. Perquè tots coneixíem l'existència de l'arxiu, però també sabíem que estava en una situació en la qual era difícil de consultar”. El cas, tanmateix, és que la idea ja hi era, que es van sol·licitar els consentiments pertinents i que es van obtenir els permisos per a la immersió en el món dels papers que conservava, metòdicament i exhaustivament, el falcó de Sueca.

Fitxes de treball de Joan Fuster: aquestes, per a una història social de la llengua catalana que no es va arribar a editar.

EL TEMPS

Caixes, caixes, caixes. Val a dir

que, ara per ara, parlar de l'Arxiu Fuster és fer-ho d'una cinquantena de caixes de cartró que guarden, sense cap ordre ni classificació, els documents més diversos de tot origen. És a dir, que pràcticament catorze anys després de la mort de l'intel·lectual, els seus papers –aquells papers que mai no llançava, ja fossin apunts per a un llibre que no va ser, telegrams familiars, retalls de diaris, receptes mèdiques, propaganda de tota mena d'actes culturals i lúdics i polítics, fitxes amb anotacions bibliogràfiques, originals seus o d'altres i un llarguíssim etcètera de possibilitats i mides i colors– romanen precintats i, a la pràctica, desconeguts.

Per encetar la tasca de conservació i catalogació, cal que llegataris i responsables es posin d'acord. La Biblioteca de Catalunya, llegatària, per facilitar la gestió, ha subrogat els seus drets en la Biblioteca Valenciana, i és per tant aquesta, que depèn de la Generalitat Valenciana, qui s'ha d'entendre amb

l'Ajuntament de Sueca. Mentrestant, no ha començat encara “la tasca absolutament inajornable de neteja, ordenació i classificació dels materials” que reclama Pérez i Moragon al catàleg de la mostra.

Perquè el comissari de l'exposició sap realment de què parla: durant cosa d'un any de treball han passat per les seves mans, literalment, tots els papers de Fuster: “Pensa que són caixes d'una mida considerable: hi ha milers de paper. Llegir-los era impossible, però els he mirat tots. Excepte en algun cas: hi havia alguna carpeta que, en obrir-la, veies que l'estat del paper no era el més segur; no gosava tocar-ho per por que se'm quedés a les mans un tros de foli.”

Així doncs, s'obrien les caixes, que aleshores s'estaven a la Biblioteca d'Autors Suecans, contigua al famós número 10 del carrer de Sant Josep.

se'n revisava el contingut i se'n feia una selecció: “Una vegada acabat aquest procés –explica Pérez i Moragon–, per qüestions internes entre l'Ajuntament de Sueca i la Biblioteca Valenciana, les caixes han passat ja a l'edifici del qual era la casa de Fuster, que en aquest moment és propietat de la Generalitat Valenciana, i s'han tornat a precintar.”

Fora de l'arxiu queda, per tant, el material que conforma l'exposició: “Quan acabem, tornarà a les caixes. Ens ha semblat el més raonable; qui ho haja de classificar o inventariar, ja ho farà.”

que sí que s'ha fet és netejar i condicionar els documents per exposar-los perquè molts estaven bruts: se'ls ha fet un tractament de conservació que era inevitable i que s'haurà de realitzar, su-

pose, en tot l'arxiu, que té problema de conservació.” Val a dir que l'escriptor és optimista: “Ara els documents ja estan instal·lats físicament a la casa de Fuster i cal esperar que en un termini ja crec que breu tot això es comence a catalogar, igual com s'ha fet amb els llibres i les revistes i les cartes. Ara ja només queda posar en solfa l'arxiu literari.”

literari.”

literari.”

literari.”

Papers de cada dia. No ha estat fàcil, el sedàs de papers, i parlar amb Francesc Pérez i Moragon és constatare la dificultat: “No es pot prendre com una tria sistemàtica: si vas a un arxiu que ja està classificat, és com si ets e

un supermercat: agafes una mica del Fuster més personal, una mica de l'erudit..., tens una mena de recepta i hi poses els ingredients." En aquest cas no ha pogut ser: la selecció primera ha estat forçosament àmplia i en funció del que podia anar apareixent en cada nova caixa. A partir d'aquí, retallar i adequar-se a l'espai físic de l'exposició. "També hi ha la voluntat que les diverses facetes de Fuster hi estigueren representades. I d'incloure-hi documents que criden visualment l'atenció."

Així doncs, hi trobarem, per exemple, dos curiosos collages de Franco i Solís, secretari general del "Movimiento", vestits de *faralaes* ("Això és una sorpresa –somriu Pérez i Moragon–: dos fotomuntatges anònims, sense data, molt simples en la seua execució però també ben fets. Tinc certa esperança que, algú, en visitar l'exposició, n'identifique la data o l'autor..."); i octavetes, cartells, revistes, adhesius (com aquell magnífic "Somriure és un plaer", amb les corresponents quatre barres per col·locar als cotxes de... final dels seixanta?); o un sobre adreçat pel pare de Fuster a la famosa "pensió Clorofil·la" de València on s'allotjava l'aleshores estudiant de Dret ("És que ell, realment, ho guardava tot: si tu vas passar per sa casa un dia i no l'hi vas trobar i li deixares una nota dient que 'demà vindré', és possible que ara estiga en alguna caixa").

Tot, en l'aire de recolliment de la sala Duc de Calàbria, a mitja penombra i amb música ("ho vaig consultar amb Palàcios i Ivorra –destaca Pérez i Moragon–, que són melòmans, i vam quedar que sí, que havia de ser Bach"). I co-

mençant per l'herència carlina: els primers documents que s'exposen a les vitrines són del Joan Fuster pare: el reglament del casino carlí de Sueca, la Lealtad, que encara existeix; els ingressos per l'elaboració de figures religioses; cartes del pretendent al tron... I potser és del pare, precisament, que li ve a Fuster el sentit de l'"ordre i el rigor en el treball", que destaca Pérez i Moragon.

Perquè, malgrat la imatge que n'hagin pogut transmetre algunes conegudes fotografies de papers amuntegats, el cas és que Joan Fuster tenia "vocació d'ordre": ja fossin idees i arguments per a un article, ja fossin els milers de fitxes que pacientment anava generant i classificant per al seu treball, o els també milers de cartes (30.000!) que va intercanviar amb les figures més rellevants de la cultura i el país i que desava convenientment organitzades (en còpies fetes en folis finíssims amb paper carbó: l'empremta de les lletres en pot volar d'una bufada), reclamava –i practicava, fins allà on podia– l'ordre. Què passa, però? "Que rebia molts papers cada dia –recorda Francesc Pèrez Moragon–. Molts. I llibres. De tot." I no tot podia ser ràpidament classificable. "A més, si treballava en algun article d'erudició o en algun llibre, buidava de la biblioteca tot el que necessitava i s'ho posava al voltant per no haver d'alçar-se cada vegada. En acabar, però, tot tornava al seu lloc".

A l'hora de parlar d'ordre i desordre, no es pot oblidar un fet terrible: l'atemptat de l'any 1981. Les bombes "van esclatar a la finestra d'una habitació que estava tota dedicada a bibliote-

EL TEMPS

ca i arxiu. A banda de com devia afectar el material –els arxivadors metàl·lics encara tenen el colp de la metralla–, probablement quan entraren a arreplegar-ho tot, ho hagueren de treure com fóra. I, també probablement, Fuster ja no va ordenar més coses que les que necessitava amb urgència".

Després de la visita. La intenció primera i última de la Càtedra Joan Fuster, nascuda l'any 1993 a l'empara de la Universitat de València, és el treball sobre l'obra i la figura del prolífic assaigista. Per això, destaca Antoni Furió, "és molt diversa, afecta no sols els estu-

Cines Babel
Cines Albatros

¿Cuánto me amas?
de Bertrand Blier

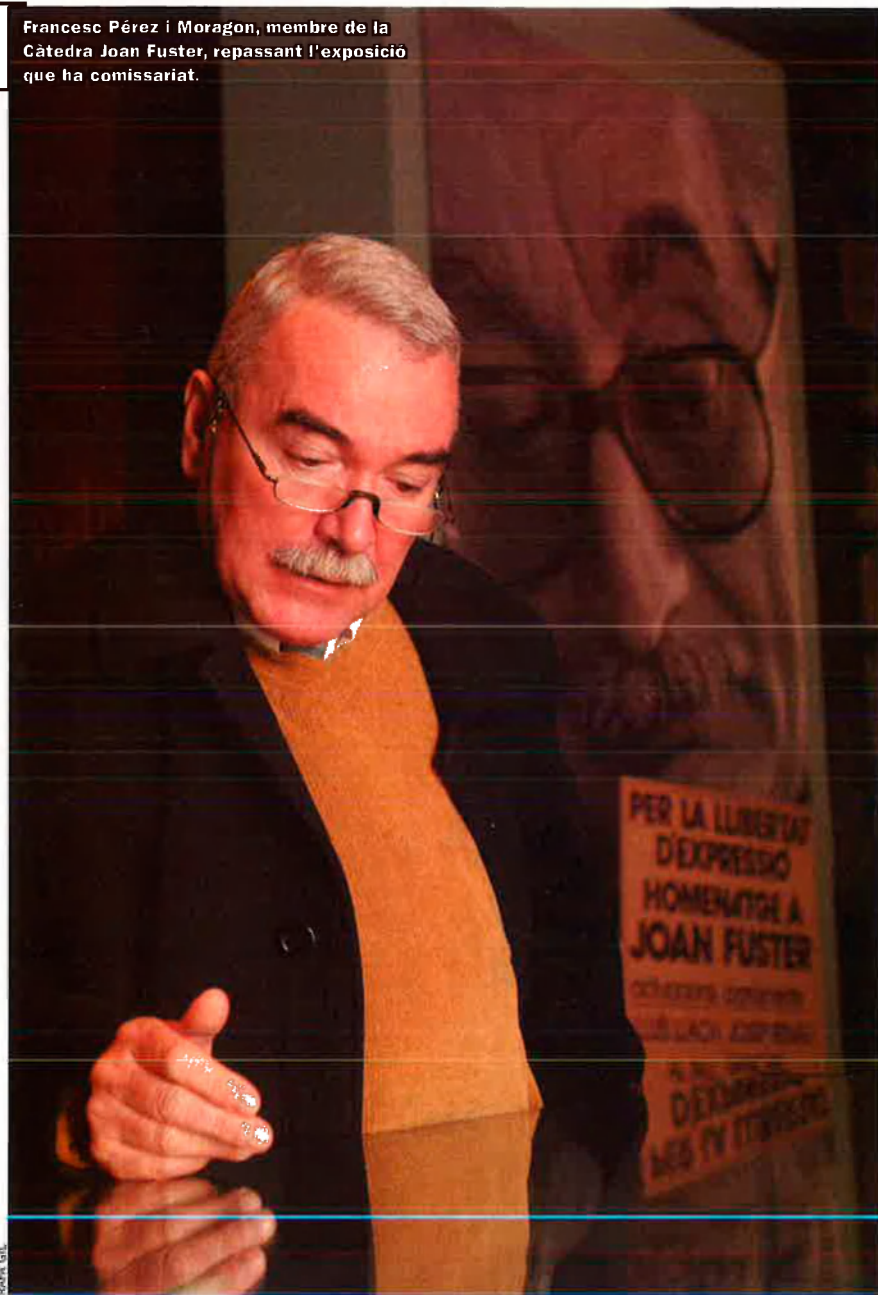
Si presents aquesta butlleta tindràs el següent preu especial:

Si ets subscriptor d'EL TEMPS:
4,40 € De dilluns a dijous
i 6€ cap de setmana.

Si ets lector d'EL TEMPS:
5,60€ de dilluns a dijous

Francesc Pérez i Moragon, membre de la Càtedra Joan Fuster, repassant l'exposició que ha comissariat.

dis pròpiament literaris sinó també els històrics o de filosofia". A tal fi es doten dues beques anuals per a l'edició de la correspondència ("que, a més d'interès literari, en té d'històric o documental") i d'altres per a la redacció d'assaigs o estudis, es cataloga l'obra fusteriana, es manté una web (vegeu www.uv.es/~catedra/val), se celebren anualment unes jornades a Sueca i es realitzen altres tipus d'activitats diverses: l'exposició que hi ha a La Nau n'és una mostra.

En aquest cas, com apunta Furió, som davant d'una exposició "sorprentent, inèdita": són "els objectes diaris, els manuscrits, l'entorn personal de l'escrip-

tor". De fet, tot just sortir-ne, i signar (que ningú no se n'oblidi, de l'ullada al llibre de visites: des del primer missatge, escrit per un vigatà, fins al darrer, que potser s'està estampant ara mateix, s'encadenen raons i sentiments i molts, molts agraïments que ajuden a acabar de confegir el conjunt), vénen les ganes de continuar. "Això és el que convindria -reflexiona Furió-: que sigui un primer tast perquè la gent després tingui interès de llegir-lo directament: si això és el seu entorn, a veure què escrivia, que feia. Com tota exposició, no pretén esgotar-se en si mateixa sinó incitar l'espectador a llegir l'autor."

De moment, i gràcies de fet al procés d'elaboració de la mostra, ja podem llegir-ne alguna cosa més (per bé que, corda Furió, "no és un llibre de Fuster sinó un projecte de llibre que tenia un calaix" i entra, per tant, en l'àmbit les "coses interessants que val la pena de publicar", però sabent que ho fa "erudit, la Universitat o qui siga, però Fuster"): el *Bestiari* que recentment ha editat la Universitat i que ha nascut precisament, d'aquest remenar paper de Pérez i Moragon, que ens explica: "Qualsevol cosa que s'haja de fer, se quan l'arxiu estiga com ha d'estar. No, només sorgeixen coses a l'atzar: un dia vaig trobar un grapat d'octaves blanques, unides per un clip rovellat amb un títol; ho vaig mirar: són afores! N'hi ha molts d'escampats en files soltes i demés, però aquests se blaven el primer esborrany d'un llibre amb un fil conductor concret, i va veure que tenia sentit publicar-lo."

De moment, l'exposició o les noves edicions ens continuen enllaminint. Una reflexió darrera, en parlar de vigència i necessitats, ens l'ofereix Furió: "Com tot escriptor, Fuster passa per diversos moments d'acceptació de la seua obra de la seua importància. Primer hi ha un moment de fervor, de pujada als cel·lons. Després (que és el que hem estat vivint en els últims anys), un descens als inferns, un procés de relativització de la seua obra, de buscar-hi pegues (allò que diria 'no deixava de ser un escriptor de diaris' o 'un assagista massa compromès políticament'...; és que en aquests anys de condemna he arribat a llegir que l'anomalia del País Valencià que ell denunciava en realitat no és tan que l'anomalia era el mateix Fuster! I finalment? "Finalment arriba un tercer estadi, una apreciació més objectiva de l'obra i de la significació, fugint tant de l'hagiografia com de la condemna. poc a poc (no sé si ja, però l'exposició hi pot ajudar) es va recuperant aquesta aproximació més justa, tant a l'escriptor com a l'intel·lectual compromès, i sols amb el país o amb els països sirca amb el seu temps: es va situar dins d'una preocupació general que ha de tenir tot intel·lectual: la preocupació pels problemes de la seua contemporaneïtat".

Núria Caden